

kapitalistickému světovému uspořádání, představuje (resp. shrnuje) teoretické návrhy pro to, jak prohloubit demokracii, resp. jak emancipovat společnost jak z područí státních aparátů, tak i kapitálu. Patří mezi ně dílčí projekty, jako je např. idea *všeobecného základního příjmu* (*unconditional basic income*), což je teoretický koncept, který spočívá v představě – nyní budu velmi stručný (podrobněji srov. s. 21–22 a 217–220)² – že by každý občan státu nepodmíněně pobíral rovným dílem určitou finanční částku. Tento projekt je poměrně komplexní a musí stát na důkladných ekonomických a matematických propočtech. Pro Wrighta je ale důležité to, že pokud budou mít lidé státem garantovaný, a bezpodmínečně (!) garantovaný příjem, nutně se pak prohloubí demokracie prostřednictvím růstu „moci“ řadových občanů nad kapitálem: budou mít např. větší možnost odmítnout pracovat za nedůstojných pracovních, etických a/nebo finančních podmínek.

Wright se také domnívá, že bezpodmínečný *univerzální příjem* může teoreticky vést k větší rovnosti mezi muži a ženami, zejména ve vztahu k nekomodifikované, to jest neplacené péči, kterou ženy – jak jim káže dominantní sociální řád a představy s ním spojené – poskytují členům nejen svých rodin. Wright tvrdí, že v této situaci by bezpodmínečný *univerzální příjem* sice sám o sobě zřejmě nerozrušil genderovou dimenzi péče, kdy jsou jejími poskytovateli převážně ženy, ale že by mohlo dojít k vyššímu společenskému uznání práce v oblasti péče (univerzální příjem by např. mohl simulovat „plat“ za práci odváděnou v domácnosti apod.; podrobněji viz s. 219). Mezi další „reálné utopie“, které by potenciálně mohly pomoci rozrušovat některé formy nerovností mezi muži a ženami, řadí Wright některé návrhy, jak „zlepšit“ zastupitelskou demokracii. Uvádí např. (na s. 271–272) teoreticky poměrně rozpracovaný návrh, že by se členství druhých parlamentních komor (horních komor, tzv. senátů) zajišťovalo nikoliv volbou, kde hraje obrovskou roli mediální kampaň podpořená silou kapitálu, nýbrž náhodným losem: mezi členy se-

nátu, který by plnil kontrolní funkci nad dolní komorou parlamentu, by byli *losováni* občané, kterým by pak v jejich práci asistovali techničtí experti, a jež by podporovaly příslušné legislativní úpravy (odpovídající plat za jejich práci, povinnost zaměstnavatelů „vylosovaným“ občanům držet pracovní pozici apod.). Tento návrh by v důsledku statistické pravděpodobnosti vedl k rovnějšímu zastoupení žen v rámci politické moci (= cca 50 % vylosovaných senátorů by byly ženy).

Nutno podotknout, že Wright ve své knize věnuje poměrně málo místa genderovým aspektům projektu „reálných utopií“. Domnívám se, že to je způsobeno dvěma faktory: 1. v konceptu sociální a politické spravedlnosti je genderová spravedlnost již implicitně *a priori* zahrnuta, neboť tyto ideály samy překračují genderové nerovnosti, resp. je eliminují; 2. tématu genderových aspektů „reálných utopií“ byla věnována jediná celá monografie, která v rámci Wrightova projektu vyšla.³

Přesto, že je genderová dimenze recenzované publikace jaksi „upozaděna“ (byť je sama implicitně, a to skrze koncepty sociální a politické spravedlnosti vždy přítomna), lze ji vřele doporučit všem zájemkyním/zájemcům o soudobou sociální a politickou teorii, ale obecněji též všem, kteří – poněkud znepokojeni pohledem na stav současné společnosti – vědí, že by měli začít jednat, ale nedokážou si třeba úplně představit *jak*, to jest *jak realizovat*, nikoliv jen jak navrhnout a kriticky promýšlet „reálné utopie“.

Poznámky

1 Srov. např. A. Badiou, 2010. *The Communist Hypothesis*. London: Verso nebo C. Douzinas, S. Žižek (eds.) 2010. *The Idea of Communism*. London: Verso.

2 Česky srov. též P. Van Parijs, M. Hrubec, M. Brabec a kol. 2007. *Všeobecný základní příjem: Právo na lenost, nebo na přežití?* Praha: Filosofia.

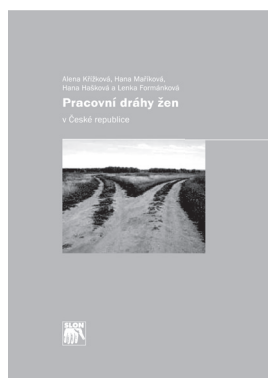
3 Gornick, J., Mezera, M. (eds). 2009. *Transforming Family Divisions of Labor*. London: Verso.

studujících a těch, kdo se o téma genderové rovnosti zajímají. Poskytla prostor pro diskuse a především artikulaci tématu, které bývá dosud v kruzích vědní politiky vnímáno jako málo významné. Zároveň však potvrdila, že počet těch, kteří tento názor nesdílejí, stále narůstá.

SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ V ČÍNĚ: SEMINÁŘ S DOC. ZHANG ZHIMIN / Zuzana Uhde

Na konci října navštívily Sociologický ústav Akademie věd kolegyně ze Sociologického ústavu Čínské akademie sociálních věd v Pekingu doc. Wang Gan, doc. Zhang Zhimin a dr. Lu Zhimin. Docentka Zhang Zhimin přednesla v Praze přednášku „The Comparison of Traditional vs. New Social Security Systems in China“. Vzhledem k rostoucímu významu Číny v globálním kontextu a k úzké provázanosti čínské ekonomiky s ekonomikami EU a USA je výzkumná spolupráce s čínskými sociálními badateli a badatelkami podstatně důležitější než dříve.

Spolu s ekonomickými reformami od 70. let dochází v Číně rovněž k zásadní proměně sociálního systému. Zatímco tradiční systém, který dominoval do 80. let, podle Zhang prohloubil nerovnosti mezi venkovem a městy, hlavním dlouhodobým cílem nového systému sociálního zabezpečení je tyto rozdíly snižovat a postupně eliminovat. Nicméně jednotlivé oblasti systému sociálního zabezpečení fungují stále ve dvou odlišně garantových modelech – městském a venkovském – podle registrace domácnosti. Hlavními třemi pilíři, které jsou prosazovány na celočínské úrovni, jsou systém základního zdravotního pojištění, systém podpory v nezaměstnanosti a systém penzijního pojištění. Zhang hovořila dále o systému podpory bydlení, nastavení sociálního minima a porodním pojištění,

Křížková, Alena, Hana Maříková, Hana Hašková, Lenka Formánková. 2011. *Pracovní dráhy žen v České republice*. Praha: SLON.

Tato kniha sleduje v biografické perspektivě životy žen z různých věkových skupin v odlišných fázích rodinného cyklu i v různých situacích na trhu práce, a to na pozadí historického vývoje současné české společnosti i v kontextu teoretických přístupů feministické sociologie ke studiu pracovní a rodinné sféry.

Mikropohled na sociální realitu, se kterým přichází tato publikace, doplňuje řadu prací soustředěných naopak na makrostrukturální pohled na genderové nerovnosti. Kniha je podnětnou sondou do ženských zkušeností s tvorbou osobní pracovní dráhy a s prolínáním pracovního a rodinného života. Pracovní a osobní životy konkrétních žen podávají obraz problematických přechodů mezi školou a zaměstnáním, mateřstvím a prací, zaměstnaností a nezaměstnaností, zdravím a nemocí a mnohými dalšími individuálními situacemi, které se odehrávají v kontextu makrosociálních přechodů od plánovaného k tržnímu hospodářství nebo od ekonomického růstu do období ekonomického útlumu. Kniha se podrobněji zaměřuje i na přetrvávající praxe znevýhodnění a diskriminace žen na trhu práce a na kombinaci práce a péče v různých kontextech životelství.

Hrubec, Marek. 2011. *Od zneuznání ke spravedlnosti. Kritická teorie globální společnosti a politiky*. Praha: Filosofia, ediční řada Filosofie a sociální vědy.

„Každá kritická teorie musí být feministickou kritickou teorií.“

Marek Hrubec

Kniha analyzuje boje proti sociálnímu, politickému a kulturnímu zneuznání, v nichž lidé usilují o spravedlnost od lokální úrovně až po rovinu globální. Autor ukazuje nedostatky liberální teorie a systematicky formuluje základy své vlastní alternativní teorie. Jeho pojetí kritické teorie řeší jak globální spory o sociální, genderové, právní a politické otázky, tak i problematiku vztahů mezi jednotlivými kulturami. Kniha osloví především zájemce o politologii, sociologii, filosofii a globální studia.

Marek Hrubec pracuje ve Filosofickém ústavu Akademie věd ČR, vede Centrum globálních studií a přednáší v Ústavu politologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. O globálních interakcích a konfliktech přednášel v mnoha zemích, nejen v evropských státech a USA, ale také např. v Číně, Brazílii, Chile, Rusku, Íránu, Indii, Indonésii, Jižní Koreji či na Novém Zélandu.

kteřé jsou více variovány mimo jiné v závislosti na jednotlivých provinciích. Průlomovým výsledkem základního systému zdravotního pojištění je podle Zhang skutečnost, že do roku 2010 systém pokrýval 91 % městských oblastí a 80 % venkovských, celkově systém pokrývá 430 milionů obyvatel v městských oblastech a 830 milionů ve vesnických oblastech.

Zásadní otázku v Číně představuje rovněž penzijní pojištění. V důsledku politiky jednoho dítěte se dnes Čína ocitá v podobné situaci jako západní společnost čelící významné proměně věkové struktury obyvatel. Zatímco v tradičním modelu sociálního zabezpečení byla péče o starší plně zodpovědností rodiny a blízkých, v současnosti se pomalu prosazuje model socializace péče o starší. Penzijní pojištění zatím pokrývá 102 milionů obyvatel na venkově a 257 milionů obyvatel ve městech. Významným prvkem je zde podle Zhang přerozdělování v rámci Číny a úsilí o snížení regionálních nerovností. Zatímco vládní podpora pro středozápadní provincie je 100 % k vkladu, pro východní, výrazně bohatší provincie 50 %. V současnosti je ale tato oblast rovněž polem inovativních experimentů a hledání optimálního modelu, Zhang upozornila na experimentální modely komunitní péče, banky péče (poskytování péče funguje jako „úspora“ péče, kterou člověk vybírá na stáří) atd.

Vzhledem k velikosti Číny by bylo chybné posuzovat ji pouze jako národní stát, adekvátnější je Čínu pojímat jako makroregion komparativně vzhledem k EU, nebo dokonce k celému Západu, neboť Čína je druhou největší ekonomikou světa a počet jejích obyvatel převyšuje počet lidí ve všech západních zemích dohromady (EU, USA, Kanada, Austrálie atd.). Čína se sice na rozdíl od západních zemí neocitá v ekonomické krizi, ale přesto se snaží zlepšovat svoji dosavadní situaci. Přes nesporné nedostatky, které pro Čínu představují stále aktuální výzvy, je dosavadní výsledek zásadní, bereme-li v úvahu historický vývoj a rychlost těchto změn v posledním čtvrtstoletí. Čína je dnes rovněž zemí, která se největším dílem podílí na snižování počtu lidí žijících v chudobě v celosvětovém

PODĚKOVÁNÍ

Redakce časopisu *Gender, rovné příležitosti, výzkum* děkuje za spolupráci recenzentkám a recenzentům, kteří se podíleli na hodnocení statí dvanáctého ročníku časopisu.

Mgr. Martin Béreš (Prešovská univerzita, Prešov); Mgr. Radka Dudová, Ph.D. (AV ČR, v. v. i., Praha); Mgr. Roman Džabmazovič, Ph.D. (Univerzita Komenského, Bratislava); doc. PhDr. Etela Farkašová, Ph.D. (Univerzita Komenského, Bratislava); doc. RNDr. Ludmila Fialová, CSc. (Univerzita Karlova, Praha); PhDr. Jaroslava Hasmanová Marhánková (Západočeská univerzita, Plzeň); PhDr. Marek Hrubec, Ph.D. (AV ČR, v. v. i., Praha); Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D. (Univerzita Hradec Králové); Mgr. Lucie Jarkovská, Ph.D. (Masarykova univerzita, Brno); RNDr. Květa Kalibová, CSc. (Univerzita Karlova, Praha); doc. PhDr. Zdenka Kalnická, CSc. (Ostravská univerzita, Ostrava); doc. PhDr. Blanka Knotková, Ph.D. (Univerzita Karlova, Praha); doc. PhDr. Martin Kreidl, M.A., Ph.D. (Masarykova univerzita, Brno); PhDr. Milan Kreuzziger, Ph.D. (AV ČR, v. v. i., Praha); PhDr. Alena Křížková, Ph.D. (AV ČR, v. v. i., Praha); Mgr. Kateřina Lišková, Ph.D. (Masarykova univerzita, Brno); PhDr. Dagmar Marková, Ph.D. (Univerzita Konštanína Filozofa, Nitra); PhDr. Hana Maříková (AV ČR, v. v. i., Praha); Mgr. Eva Mitchell (AV ČR, v. v. i., Praha); prof. PhDr. Ivo Možný, CSc. (Masarykova univerzita, Brno); PhDr. Salim Murad, Ph.D. (Jihočeská univerzita, České Budějovice); doc. PhDr. Kateřina Nedbálková, Ph.D. (Masarykova univerzita, Brno); Mgr. Michaela Potančoková, Ph.D. (Austrian Academy of Sciences, Vídeň); PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D. (Univerzita Karlova, Praha); Alice Szczepaniková, Ph.D. (Johann Wolfgang Goethe-Universität, Frankfurt nad Mohanem); PhDr. Jiřina Šiklová, CSc.; Mgr. Hana Šlechtová, Ph.D. (Univerzita Palackého, Olomouc); PhDr. Iva Šmídová, Ph.D. (Masarykova univerzita, Brno); Mgr. Veronika Šprincová (Univerzita Karlova, Praha); Mgr. Miroslav Tížik, Ph.D. (Univerzita Komenského, Bratislava); PhDr. Marta Vohlídalová (AV ČR, v. v. i., Praha); Kryštof Zeman, Ph.D. (Austrian Academy of Sciences).

rámcí. Podle čínských kolegyň systém sociálního zabezpečení v Číně poskytuje velký prostor rovněž pro sociálněvědní rozbor a návrhy, protože se v procesu jeho ustavování jedná o dynamický a neuzavřený projekt, který se inspiroje také v EU a dalších oblastech světa. Vzhledem k obecnému čínskému plánu podpořit v době celosvětové krize koupěschopnost obyvatel Číny a posílit vnitřní čínský trh stojí systém sociálního zabezpečení současně v ohnisku pozornosti centrální čínské vlády. Čína se tak vydává opačným směrem než západní země, které naopak sociální výdaje radikálně snižují a postupně odbourávají svůj model sociálního státu.